

“Cal infringir la llei per denunciar una gran injustícia”

José Bové (Talence, Occitània, 1953) naix per a l'opinió pública i globalitzada quan encapçala el desmantellament d'un McDonald's a Millau, l'agost de 1999. Però el portaveu del sindicat de pagesos Confederation Paysanne té un llarg i coherent currículum de rebel·lies, des que fou expulsat del col·legi per criticar el sistema educatiu, als quinze anys, fins que prestà suport als canacs independentistes.

Els mitjans de comunicació han mundialitzat la imatge del líder antiglobalització José Bové i l'han frivolitjat tot comparant-lo amb Astèrix —el petit pobletà contra l'imperi del malmenjar. Però Bové no va néixer ahir ni és un pagès que hagi trobat en el moviment contra l'Organització Mundial del Comerç (OMC) la forma de sortir a la televisió. Fill de dos enginyers agrònoms —el seu pare va ser professor a la Universitat de Berkeley (Califòrnia)— Bové va ser expulsat del col·legi per qüestionar el paper de l'educació, quan només tenia quinze anys. Després es va fer insubmís, va conèixer la seva companya, Alice, amb qui se n'anirà al País Basc —a Iparralde— a aprendre a fer de pagès. El 1975 va *okupar* unes terres que uns grangers s'havien venut a l'exèrcit per fer un camp d'entrenament militar i s'hi va instal·lar. Amb els pagesos del Larzac —on cria ovelles per produir llet per al famós formatge Rocafort— s'ha solidaritzat amb el moviment independentista dels canacs de Nova Caledònia i també amb els polinesis que volien impedir els assatjos nuclears francesos a l'atol de Mururoa.

Bové acaba de ser un dels protagonistes del Fòrum Social Mundial de Porto Alegre (Brasil), que ha estat un parèntesi obligat en la seva particular volta al món per a unir pagesos, consumidors i ecologistes en la defensa del medi rural i l'alimentació sana i, de passada, presentar el llibre-entrevista *Le monde n'est pas une marchandise*, que Pagès Editors ha editat en català com *El món no és un negoci*.

—Creu vostè que estem tractant el món com si fos una mercaderia?

—L'Organització Mundial del Comerç (OMC) segueix una lògica segons la qual totes les activitats —tant els productes industrials com els agro-pecuaris, els de serveis, els de la cultura o els de la propietat intel·lectual— han d'entrar dins d'una sola organització i han de ser transformats en producte de mercat. Hi ha una voluntat de fer passar tot el món per aquest model únic de la mercaderia.

—La missió de l'OMC, en teoria, hauria de ser que els països excedentaris en un producte el venguessin als països deficitaris en aquell producte. Per què no funciona així?

—Agafem l'agricultura com a exemple. L'objectiu de l'OMC, avui, no és pas permetre que cada població s'alimenti de la seva pròpia agricultura, sinó més aviat obligar l'alimentació a passar per les regles del comerç internacional. És a dir, el que s'afavoreix no és l'autosuficiència i l'agricultura sobre un territori, sinó la resposta de l'agricultura, primer de tot, a les regles del comerç. Això és totalment aberrant perquè, teòricament, ara per ara, el 95% de l'agricultura es consumeix allà on es produeix. Només hi ha un 5% de productes agrícoles que circulen per tot el planeta. En canvi es vol imposar, al conjunt de l'agricultura, la lògica d'aquest 5% que circula.

—Com s'ha arribat a aquesta situació?

—Això passa perquè alguns països tenen l'ambició d'alimentar el món. Europa i els Estats Units funcionen segons aquesta lògica de dominació i els

“Un cop vam aconseguir aturar l’extensió del camp militar, vam iniciar una gestió col·lectiva de les terres. En acabat, ens vam solidaritzar amb els canacs que lluitaven per la independència.”

grans grups multinacionals l’afavoreixen per incrementar el seu mercat i els seus beneficis.

—L’agost de 1999 va assaltar, amb d’altres pagesos, un McDonald’s que es construïa a Millau. La multinacional hamburguesera tenia cap culpa que els Estats Units haguessin posat un impost del 100% sobre el rocafort, el foie, les tòfones i la mostassa?

—No hi ha una relació directa entre McDonald’s i la direcció de l’OMC d’autoritzar als Estats Units a sobretaxar el rocafort com a represàlia pel refús d’Europa a importar vedella amb hormones. Es decideix atacar un McDonald’s com a símbol. Símbol de la més gran multinacional d’alimentació, que imposa un model únic de menjar i de nivell cultural, que destrueix totes les diversitats culturals alimentàries del planeta. I, al mateix temps, símbol d’una agricultura industrial: no hi ha necessitat d’agricultura pagesa diversificada, ja que és el mateix producte pertot arreu i es pot menjar tant a Europa, com a l’Àfrica, Àsia o Amèrica. Per nosaltres, doncs, el desmantellament d’un McDonald’s era el símbol de la lluita contra l’estandardització en un moment en què

el formatge de Rocafort, que és una denominació d’origen controlada —la més vella d’Europa!—, havia estat pres com a ostatge. Es tractava, doncs, de mostrar que el nostre combat a nivell internacional, pel que fa a l’agricultura, és una lluita entre dos models: el sistema productivista, d’una banda, i, de l’altra, el sistema d’agricultura camperola repartit per tot el planeta.

—Després ha declarat que vol seguir la línia de rebuig de la violència de Mahatma Gandhi. El desmantellament del McDonald’s no va ser un acte de violència?

—No, per mi no ho va ser. Va ser un acte de resistència civil, una acció feta en ple dia, sense secrets, que va ser reivindicada i prèviament anunciada; una acció feta per tota una població a cara descoberta i per gent que assumeix els seus actes i que n’accepta les conseqüències. Quan la injustícia arriba a un cert nivell, cal infringir la llei per denunciar la situació: això és el que vam fer nosaltres. Per a mi és un acte de desobediència civil; en cap cas un acte de violència gratuïta.

—Vostè té la teoria de la sobeïrnia alimentària dels pobles, en què consisteix?

—Significa que avui dia, normalment, l’alimentació de cada lloc del món es regeix en funció de l’agricultura pròpia d’aquella zona. Quan, el 1958, Europa decideix construir una política agrícola pròpia per assolir certa autosuficiència a nivell alimentari, crea la Política Agrària Comuna. El que diem és que cada part del món té el dret de fer el mateix. Cada país o grup de països tenen el dret de ser autosuficients o de decidir el seu nivell d’autosuficiència alimentària. Però això ho impedeixen les lògiques de l’OMC, que trenquen la possibilitat de protegir-se amb les fronteres, a nivell d’importacions; que no deixen posar una llei antidúmping; i que procuren que cada país estigui obligat a importar, per cadascun dels productes que consumeix, un mínim del 5%. Com que no hi ha cap llei que impedeixi el dúmping, el preu dels productes que són importats dels països del nord cap als països del sud els arriben a uns preus inferiors al preu de producció en aquells països i, en conse-

qüència, destrueixen tota possibilitat d’autosuficiència. Nosaltres demanem que, si hi ha un comerç de matèries agrícoles, cal que es faci sota unes regles de comerç equitatiu. És a dir, que cal fer-lo amb el cost de producció del país i, en tot cas, mai no ha de dificultar la possibilitat d’autosuficiència de cada població.

—Per què diu que el fenomen de les vaques boges té a veure amb la mundialització?

—Penso que la crisi de les vaques boges, com la majoria de les crisis sanitàries que coneixem, està relacionada amb el model de producció agrícola productivista, amb una agricultura que vol produir sempre amb menys costos i, únicament, en interès d’una minoria, que és principalment la indústria agroalimentària. No s’hauria arribat mai a aquestes crisis alimentàries d’avui si a Europa no hi hagués hagut aquesta lògica de producció, que es deriva de les directrius econòmiques de l’OMC.

—Arran de les protestes de Seattle, va sortir a la portada del *New York Times*, a totes les cadenes de televisió i a la llista dels cinquanta personatges europeus del 2000, segons *Business Week*. Què us sembla haver esdevingut, paradoxalment, un líder global?

—Bé, penso que a Seattle hi havia moltíssima gent, ja que hi hagué 60.000 persones d’uns 2.000 moviments diferents, des de pagesos fins a treballadors, ecologistes, consumidors. Allà s’hi va aplegar gent de tots els racons del planeta. Per tant, hi ha una bona quantitat de combats que estan ressorgint i molta gent que actua plegada. Això fa que, a Seattle, és veritat, es dugueren a terme algunes accions concretes que han permès de destacar especialment les qüestions de l’alimentació i l’agricultura i que fan que aquest tema hagi esdevingut un far per a representar aquest moviment de lluita contra la mundialització neoliberal. El que em sembla important, avui, és que mitjançant aquelles accions de resistència de les organitzacions pageses, moltíssima gent ha pres consciència que aquest era un tema central i que la qüestió de l’agri-

cultura era molt reveladora de la situació que havia imposat l'OMC.

—Li queda temps per fer de pagès?

—Te'n fots. Aquesta pregunta només ens la feu als pagesos. Als líders dels sindicats de treballadors assalariats i als polítics no els pregunten mai si tenen temps de fer una altra cosa a banda. És realment xocant! Escolta'm, he estat nomenat pel meu sindicat portaveu per les relacions internacionals i, per tant, la meua activitat principal, durant el temps que decideixi el sindicat, consisteix a contactar amb els moviments de diferents països del món i permetre a les xarxes d'organitzar-se. Actualment, doncs, no sóc a la meua granja i són els meus associats, en total en som cinc, els que s'encarreguen del treball del camp. A més a més, el sindicat ha posat a disposició de la granja un assalariat a mitja jornada per substituir-me. D'altra banda el nostre sindicat funciona de forma que els nostres càrrecs no suposen cap avantatge econòmic. Per exemple, els drets d'autor del llibre que presentem seran per al sindicat i no per a nosaltres.

—És cert que les terres que treballa les va ocupar i prendre a un camp d'entrenament militar?

—Sí, al Larzac va haver-hi, entre el 1971 i el 1981, un gran combat contra l'extensió d'un camp militar. L'exèrcit volia prendre 14.000 hectàrees allà on visc i els camperols vam decidir resistir i rebutjar aquest projecte militar. Hi hagué alguns propietaris que van vendre les seves terres a l'exèrcit perquè eren pròxims al Ministeri de Defensa i, el 1975, els pagesos em van demanar que m'instal·lés com a *squatter* en una d'aquelles granges venudes a l'exèrcit per a participar en la resistència i la lluita. El 1981 ho vam aconseguir i l'exèrcit va haver de marxar. Això va ser una victòria i jo em vaig quedar a la granja que havia *okupat* el 1975.

—El 1990, va anar a Nova Caledònia a fer costat a les reivindicacions dels independentistes canacs. Per què?

—T'explico. Un cop vam aconseguir aturar l'extensió del camp militar, al Larzac, vam continuar la lluita.

"Vam decidir atacar un McDonald's com a símbol de la més gran multinacional d'alimentació que imposa un model únic de menjar i de nivell cultural per a tot el món."

Començarem una experiència original de gestió col·lectiva de les terres que havia comprat l'exèrcit i en acabar, vam engegar un cert nombre d'accions de solidaritat amb els pobles en lluita, sobretot amb els polinesis, que lluitaven contra els assatjos nuclears, i amb els canacs, que lluitaven per la seva independència [*de l'estat francès*]. L'estiu de 1983 i 1984 vam estar en relació amb Jean-Marie Tjibaou i els militants del Front d'Alliberament Nacional Canac Socialista (FLNKS) que encapçalaven el moviment de resistència contra l'estat francès per anar cap a la seva independència. Vaig estar tres setmanes a Nova Caledònia, donant suport al poble canac i vaig assistir a Nouméa a l'assemblea general de la Unió de Sindicats de Treballadors Canacs Explotats, sempre dins d'aquesta línia de solidaritat que encara continua. Per nosaltres, la lluita sindical no és només la lluita per la defensa dels pagesos de casa nostra a França i Europa, sinó també una solidaritat concreta amb el conjunt de poblacions de la terra i la lluita anticolonial feta també a partir de la lluita sindical.

—I, dins d'aquesta lluita, el 1995 va

ser membre del Rainbow Warrior de Greenpeace, en la seva missió de protesta contra els assatjos nuclears francesos...

—El combat que havíem dut a terme durant deu anys contra l'extensió del camp militar, ens va portar, molt clarament, a posar en qüestió el tema de la defensa nacional. Quin és el paper de l'exèrcit? Quin és el rol de la defensa? A partir d'aquí, vam decidir participar a la lluita contra l'armament nuclear i, sobretot, contra els assatjos nuclears a les colònies franceses. A mitjan anys vuitanta, vam entrar en contacte amb els pobles de la Polinèsia que lluitaven contra els assatjos nuclears. Quan, el 1995, Chirac va decidir reprendre els assatjos nuclears, per a nosaltres era evident el que calia fer. Vam enviar una delegació de vuit camperols per donar suport a les accions dels polinesis a la Polinèsia. Una d'aquestes accions va ser, en el meu cas, participar amb Greenpeace, sobre el Rainbow Warrior, on també hi viatjaven polinesis, per a intentar impedir l'entrada a l'atol de Mururoa.

Àlex Milian